

**Жінки і військова служба в
Україні: історія жіноцтва у
війську, нормативно-правове
забезпечення, формування
гендерної компетенції в ЗСУ,
стандарти НАТО та інший
закордонний досвід, жінки в
українському війську під час
війни**

У відповідності до резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», прийнятий Організацією Об'єднаних Націй у 2000 р., кожна країна співдружності має проробити конкретну роботу, спрямовану на підвищення ролі та відповідальності жіноцтва у миротворчих процесах та безпеці власної батьківщини. Характерно, що Україна приєдналась до цього документу лише після Революції Гідності, а не у 2000 році. А це означає, що питання гендерні не тільки знову актуальні, але активно втілюються у політичні, суспільні, законодавчі та інші практики. Лідером в цьому є Міністерство оборони України.

Практично із 2018 року ним зроблені рішучі кроки в бік особливої місії армії щодо гендеризації українського суспільства і політикуму. Робиться не окремим чином, а в ході системних переналаштувань ЗСУ на сучасний лад, на стандарти НАТО. Всі сторони організації і забезпечення збройних сил країни стрімко підтягують до вказаних стандартів. При цьому слід мати на увазі, що багато років поспіль Альянс проводить курс на гендеризацію усіх своїх структур. У тому числі і найвищого рівня управління в НАТО. Цей комплексний підхід в Україні спричинив значні зміни у підходах до ролі жінок у війську і нині їх загальна кількість в ЗСУ під час запеклих бойових дій практично відповідає середньої кількості жінок в арміях Альянсу, а деякі національні армії й переважає.

У сучасній Україні відбуваються позитивні зміни, пов'язані із паритетною (гендерною) демократією, в різних сферах суспільного життя. Та все ж на особливу увагу заслуговує гендерна політика у сфері безпеки, адже держава знаходиться у стані війни. У боротьбі з російським агресором сьогодні приймають активну участь українські жінки, в тому числі і як військовослужбовці. Нині здається суспільство і сама армія починають розуміти місце жінок і в суспільстві, і в армії.

ЖІНКИ І ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В УКРАЇНІ

- ІСТОРІЯ ЖІНОЦТВА У ВІЙСЬКУ
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ЗСУ
- СТАНДАРТИ НАТО ТА ІНШИЙ ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД
- ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКОМУ ВІЙСЬКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Видавничий дім
«ПРОФЕСІОНАЛ»
Київ – 2023

Укладачі:

Коропатнік Ігор Михайлович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри правового забезпечення Військового інституту Національного університету імені Тараса Шевченка, полковник юстиції;

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, доцент, професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, полковник;

Павлюк Олександр Олексійович — начальник штабу-заступник командувача Сухопутніх військ Збройних сил України, кандидат військових наук, генерал-лейтенант;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Жінки і військова служба в Україні: історія жіноцтва у війську, нормативно-правове забезпечення, формування гендерної компетенції в ЗСУ, стандарти НАТО та інший закордонний досвід, жінки в українському війську під час війни / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. — Київ. ВД «Професіонал», 2023. — 508 с.

ISBN 978-611-01-2874-2

У відповідності до резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», прийнятій Організацією Об'єднаних Націй у 2000 р., кожна країна співдружності має проробити конкретну роботу, спрямовану на підвищення ролі та відповідальності жіноцтва у миротворчих процесах та безпеці власної батьківщини. Характерно, що Україна приєдналась до цього документу лише після Революції Гідності, а не у 2000 році.

А це означає, що питання гендерні не тільки знову актуальні, але активно втілюються у політичні, суспільні, законодавчі та інші практики.

Лідером в цьому є Міністерство оборони України. Практично із 2018 року ним зроблені рішучі кроки в бік особливої місії армії щодо гендеризації українського суспільства і політикуму. Робиться не окремим чином, а в ході системних переналаштувань ЗСУ на сучасний лад, на стандарти НАТО.

Всі сторони організації і забезпечення збройних сил країни стрімко підтягують до вказаних стандартів. При цьому слід мати на увазі, що багато років поспіль Альянс проводить курс на гендеризацію усіх своїх структур. У тому числі і найвищого рівня управління в НАТО.

Цей комплексний підхід в Україні спричинив значні зміни у підходах до ролі жінок у війську і нині їх загальна кількість в ЗСУ під час запеклих бойових дій практично відповідає середньої кількості жінок в арміях Альянсу, а деякі національні армії й переважає.

У сучасній Україні відбуваються позитивні зміни, пов'язані із паритетною (гендерною) демократією, в різних сферах суспільного життя. Та все ж на особливу увагу заслуговує гендерна політика у сфері безпеки, адже держава знаходиться у стані війни. У боротьбі з російським агресором сьогодні приймають активну участь українські жінки, в тому числі і як військовослужбовці.

Нині здається суспільство і сама армія починають розуміти місце жінок і в суспільстві, і в армії.

ВСТУП

Політична і суспільна ситуація сучасної європейської співдружності самим природнім чином включає й гендерну складову. Відтак кожна країна, яка висловлює прагнення приєднатися в якості повноцінного члена до Євросоюзу та цілком свідомо поділяє його основоположні цінності, має пройти свій шлях щодо переформатування власної політики і суспільних установ у відповідності до принципів співдружності. Зокрема це стосується питань гендерного порядку та гендерних ролей, які є наявними у сформованій європейській спільноті.

Українському соціуму вказаний шлях дається тяжко. При чому як суто політичний та й більш широкий суспільний. Гендерна складова в її сучасній європейській формі непросто приживається як в політичній, так й суспільній сфері України.

Навіть у науковій сфері відчувається сильний вплив так званих «традиціоналістів», які стверджують, що немає потреби у досягненні гендерної рівності в Україні, оскільки роль жінки виявляється у опосередкованому керуванні (жінка керує чоловіком, а він державою). Проте сучасні дослідження європейських та американських вчених доводять неспроможність та міфологічність подібних тверджень, виправдання ними бездіяльності у гендерній сфері.

У відповідності до резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», прийнятій Організацією Об'єднаних Націй у 2000 р., кожна країна співдружності має проробити конкретну роботу, спрямовану на підвищення ролі та відповідальності жіноцтва у миротворчих процесах та безпеці власної батьківщини. Характерно, що Україна приєдналась до цього документу лише після Революції Гідності, а не у 2000 році.

Нині в умовах спочатку гібридної, а згодом й повномасштабної війни з російським агресором, всебічної перебудови оборонного сектору країни, мобілізації усіх ресурсів та суспільства, держава значно прискорила свою ходу у бік вестернізації усього свого укладу. А це означає, що питання гендерні не тільки знову актуальні, але

активно втілюються у політичні, суспільні, законодавчі та інші практики.

Лідером в цьому є Міністерство оборони України. Практично із 2018 року ним зроблені рішучі кроки в бік особливої місії армії щодо гендеризації українського суспільства і політикуму. Робиться не окремим чином, а в ході системних переналаштувань ЗСУ на сучасний лад, на стандарти НАТО.

Всі сторони організації і забезпечення збройних сил країни стрімко підтягують до вказаних стандартів. При цьому слід мати на увазі, що багато років поспіль Альянс проводить курс на гендеризацію усіх своїх структур. У тому числі і найвищого рівня управління в НАТО.

Цей комплексний підхід в Україні спричинив значні зміни у підходах до ролі жінок у війську і нині їх загальна кількість в ЗСУ під час запеклих бойових дій практично відповідає середньої кількості жінок в арміях Альянсу, а деякі національні армії й переважає. Більш докладну характеристику цих процесів буде подано у наступних матеріалах.

У сучасній Україні відбуваються позитивні зміни, пов'язані із паритетною (гендерною) демократією, в різних сферах суспільного життя. Та все ж на особливу увагу заслуговує гендерна політика у сфері безпеки, адже держава знаходиться у стані війни. У боротьбі з російським агресором сьогодні приймають активну участь українські жінки, в тому числі і як військовослужбовці.

Проте не все так райдужно і безтурботно. Складається парадоксальна ситуація, коли навіть нормативні акти щодо військової служби жінок, реально спрямовані на розширення їхніх прав у сфері національної безпеки та оборони держави і є фактом фемінізації силових структур країни, пишуться із застосуванням патріархатної ідеології. Часто-густо українське законодавство не сприяє затвердженню задекларованих принципів рівних можливостей для чоловіків і жінок, не в останню чергу і завдяки тій ідеології, яка закладається в його основи. Навіть закони, які регулюють відносини у сфері безпеки і оборони сучасної України, раптом розвивають стародавню тему жінки-Берегині, жінки-матері.

Існуюча небезпека домінування виключно традиційного погляду на гендерну взаємодію в постколоніальному українському суспільстві полягає не лише у тому, що небажання практичного втілення в життя цінностей паритетної демократії може стати реальною перешкодою на шляху України в європейську цивілізацію. Існує більш глибока і підступна небезпека. Достатньо поглянути на сусідню Росію, де антигендерні рухи в державі тісно пов'язані не лише із консервативними традиціями та класичним національним і релігійним укладом (особливо яскраво тут виступає російське православ'я), так званими «скрепами», але часто й з неототалітарними та неоімперськими устремліннями.

Отже гендерна складова у сенсі перегляду та перерозподілу традиційних гендерних ролей не може обходити гострі кути суспільних проблем, а тому посягає на сутність аксіологічних основ існування сучасного суспільства в країні.

Об'єктивний стан сучасного політичного становища держави висуває неабиякі виклики проекту «європейська українська нація». І для неї ситуація складається таким чином, що в умовах зовнішньої агресії приходится мати сили для перезапуску себе як вільного, ринкового і відкритого суспільства, при цьому вимушено здійснюючи гендерні дискусії та презентації нових сенсів понять жіночності і чоловічності, спільної людяності.

Тобто в стані війни реалізація гендерної рівності потрапляє у складні ситуації. З одного боку в Україні відбувається реформування гендерної політики та приведення її до стандартів ЄС та НАТО. Проте саме воєнна небезпека раптом актуалізує патріархатний наратив – де жінка є вірна помічниця чоловіка-воїна, берегиня, мати (далі повний набір). І цей наратив цілком невимушено підживлює стереотипи, що міцно закладені у суспільстві із давніх давен. Відсуваючи роль жінки в реальному житті соціуму на другий план. До слова це повною мірою відчули на собі радянські жінки й під час Другої світової війни, й у повоєнний час. Чоловіки їх практично зрадили.

Насправді тут розподіл гендерних ролей значно складніший і не такий схематичний. Навпаки, у воєнні періоди значущість

практичного внеску жіноцтва у існування соціуму значно зростає, бо саме жінки забезпечують його життєздатність у той час, коли чоловіки переважно рятують спільноту від фізичного винищення (не забуваємо – поруч з ними також знаходяться жінки). Але ось який парадокс – масова свідомість налаштована таким чином, що автоматично жінці відводиться другий план, хоча по війні саме на жінок припадає найтяжча воєнна ноша – відбудова мирного життя і стабілізація суспільства.

До слова Україні випала можливість перевірити себе на здатність засвоювати урок історії і робити такі висновки, які унеможливлять повернення до сутінок цивілізаційного вибору.

Важливою складовою у забезпеченні перемоги України у війні за право бути у відкритому і демократичному світі рівних можливостей є формування гендерно збалансованого суспільства, побудова якого є однією з умов адаптації України у число країн Євросоюзу, є невід’ємною складовою державної політики країни. Одночасно неухильний рух у бік європейської цивілізації є гарантією, що ця цивілізація буде підтримувати ці устремління України. Зокрема шляхом воєнної допомоги, економічних, політичних, культурних інвестицій.

І слід чітко уявляти, що гендерна проблема як для України, так й для навколишнього світу не замикається на суперечках щодо головного призначення жінки – дітонородження та материнства. Поточна політична ситуація і війна в Україні ясно визначили, що насправді мова йде про спільну відповідальність жінок і чоловіків за власну країну та найбільш ефективного вирішення завдань самореалізації особистості незалежно від статі.

А саме така постановка питання призводить до фундаментальних основ існування певних політичних режимів, їх ідеологій, владних практик і спрямування суспільства. Росія-агресор яскраво це підтверджує з усіх можливих трибун.

В 2018 році в інтерв’ю низці українських видань тодішній Міністр оборони України Степан Полторак заявив, що в українській армії повинно служити стільки жінок, скільки забажає. «Досвід, який ми маємо із 2014 року, довів, що з першого дня агресії Росії проти

України, жінки поруч з чоловіками стали до зброї. Вони пройшли по мобілізації, дехто став добровольцем, і разом з чоловіками вони виконували всі функціональні обов'язки, які тоді вимагав час. Навіть тоді, коли армія була не готова до того, щоб сприймати жінок снайперами, водіями, саперами, розвідниками».

Нині здається суспільство і сама армія починають розуміти місце жінок і в суспільстві, і в армії.

ІСТОРИЯ ЖІНОЦТВА В ЗСУ

Початок ХХІ століття ознаменувався дуже серйозними змінами принципів розвитку соціально-економічних систем. Система впливів, які обумовлюють ці процеси, складна у своїй суті і характеризується не тільки економічної і суспільної глобалізацією, новою хвилею індустріалізації, перерозподілу трудових ресурсів, поглиблення демократизації суспільства і одночасно супротиву цим процесам.

Це спричиняє кризові явища у національній і світовій економіці, збільшення кількості військово-політичних конфліктів, революцій, посилення нападів терористів, унаслідок чого гинуть люди. До цього слід додати, що кліматичні та техногенні катастрофи доповнюють страждання людей. Чого тільки варта пандемія вірусу COVID-19, яка охопила весь світ.

Всі ці потрясіння породжують численні міграційні та соціальні проблеми, що зачіпають як розвинуті країни, так і держави, що розвиваються.

Отже, приклад сучасних воєнних конфліктів та терористичних небезпек делегує необхідність протидії сучасним масштабним загрозам. Як показує історія України з моменту поновлення незалежності країни, наявність адекватного соціального інституту, здатного протистояти цим викликам, є нагальною необхідністю. А такий інститут є лише один – це армія. Нехтування його створенням, фінансуванням, матеріально-технічним забезпеченням, кадровим наповненням коштував Україні і українцям надто дорого. Під загрозою знищення опинилась як держава, так й нація як така.

Отже, створення адекватного військового інституту, який здатний забезпечити безпеку людини і суспільства, країни у цілому – це вимога часу. Проте для цього потрібні ресурси, різноманітні спроможності щодо реформування армії, усього безпекового сектору, які дісталася нам у спадщину від минулого.

Збройні сили України прискореним темпом йдуть (під тиском негативних обставин – гібридної, а згодом й повномасштабної війни з РФ) сьогодні шляхом військових реформ. Досягнення мети цих реформ передбачається вирішення багатьох непростих питань,

втілення сучасних стандартів і спроможностей. Найскладніше з усіх завдань пов'язане зі створенням нової, адекватної викликам особистості військовослужбовця.

Сьогодні особовий склад Збройних сил України представлений військовослужбовцями-чоловіками, військовослужбовцями-жінками і невеликою кількістю цивільного персоналу. Причому кількість жінок в ЗСУ постійно збільшується. І цей процес має цілком логічне пояснення, бо армія вибудовується у нових умовах і під стандарти НАТО. Це означає також що здійснюються заходи щодо з імплементації Резолюції РБ ООН №1325(2000) «Жінки, мир і безпека». І ці заходи спрямовані на обмін кращими практиками та досвідом між державами-членами та партнерами Альянсу щодо підвищення рівня участі жінок у процесах підготовки, прийняття та виконання рішень, фінансування гендерного дослідження щодо визначення чинників радикалізації та агресивного екстремізму, а також винайдення цільових та обґрунтованих відповідей на існуючі виклики, включно з залученням жінок до захисту населення, активним співробітництвом з громадськістю, подальшою інтеграцією гендерних перспектив до ініціатив з розбудови оборонних інституцій, а також до оборонного планування на національному рівні.

Шлях в бік європейської цивілізації, який обрала наша країна і наше суспільство, визначається не в останню чергу позитивним змінами у сфері розвитку паритетної гендерної демократії у всіх сферах політики і суспільства. І повним чином це стосується сфери безпеки і оборони, враховуючи триваючу повномасштабну війну із РФ.

Так вже у 2018 році у Збройних Силах України проходили військову службу і працювали більше 55 тисяч жінок, з них приблизно 24 тисячі є військовослужбовцями як рядового, так і офіцерського складу. За даними Міністерства оборони України на початок 2018 року участь в АТО брало понад 10 тисяч жінок. Вони добре зарекомендували себе в умовах ведення бойових дій, наприклад як снайперки. І ці факти практично корелюють з тим досвідом, який вже має така впливова міжнародна військова

організація, як НАТО, у військах якої жінки-снайперки вважаються кращими бійцями у порівнянні з чоловіками тієї ж професії.

У відповідності до завдань гендеризації Збройних Сил України сьогодні внесені зміни до Переліку посад та спеціальностей, які діють в армії держави. Низка раніше недоступних для українського жіноцтва професій та посад у війську тепер стала доступною. Серед таких професій та посад спеціальності рядового, сержантського і старшинського складу, у тому числі і так звані «бойові»: водій, гранатометник, заступник командира розвідувальної групи, командир бойової машини піхоти, кулеметник, снайпер, стрілець тощо.

Тобто у правовому сенсі військовослужбовці-жінки можуть призначатися на всі посади, крім тих, до яких є особливі вимоги законодавства щодо охорони праці, пов'язаних з охороною репродуктивного здоров'я, а саме: посад, роботи на яких пов'язані із використанням вибухових, отруйних речовин, водолазними роботами, роботами, пов'язаними із безпосереднім гасінням пожеж; посад на підводних човнах та надводних кораблях (крім посад медичного та морально-психологічного забезпечення); окремих посад у підрозділах спеціального призначення.

Не можна не визнати, що це значний крок у належному напрямку, ніж попередня практика оформлювати жінку в підрозділі поваром, хоча вона виконує бойову роботу.

У 2021 році новим спеціальним представником Генерального секретаря НАТО з питань жінок, миру та безпеки призначено Ірен Феллін. Італійка, яка замінила на цій посаді пані Клер Гатчінсон, одразу оголосила одним із пріоритетів своєї роботи реалізацію профільного Плану дій Ради НАТО / Євроатлантичного партнерства (РЄАП) на 2021-2025 роки — щодо жінок, миру та безпеки. Цей документ був офіційно схвалений міністрами оборони НАТО 22 жовтня 2021 року. Новий план передбачає подальший розвиток та просування гендерної рівності, інтеграції гендерних аспектів у всю діяльність політичних, цивільних і військових структур НАТО — від політики та планування, навчання та освіти до місій і операції.

Після ухвалення Плану дій Ради НАТО / Євроатлантичного партнерства Кабінет Міністрів України затверджує відповідний Національний план дій з виконання резолюцій Ради Безпеки ООН. Зокрема й розпорядженням Кабміну від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р затверджений Національний план дій щодо резолюції 1325 — «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Національний план урахує ряд міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини, декларацій про ліквідацію всіх форм дискримінації та інших в умовах збройного конфлікту.

Цей план має забезпечити участь жінок в ухваленні рішень, протидію насильству за ознакою статі, стійкість України до безпекових викликів — постконфліктного відновлення і перехідного правосуддя, посилення інституційної спроможності виконавців Національного плану тощо. При цьому головний акцент упровадження гендерного підходу у діяльність Збройних Сил України робиться на задоволенні потреб військовослужбовців обох статей та створенні відповідних умов для ефективного виконання ними службових обов'язків.

Проте, щоб забезпечити врахування цих потреб, необхідно докорінно змінити систему, а не просто вносити фрагментарні зміни в закони або заявляти гучні гасла згідно із сучасними вимогами та на догоду громадськості й міжнародних партнерів. Цього явно недостатньо. Необхідно докорінно змінювати систему всіх видів забезпечення у ЗСУ.

Саме тут гендерний підхід виявив додатковий бонус — антикорупційну компоненту. Наприклад, для виконання пункту плану щодо речового забезпечення та покращення інфраструктури, необхідно провести комплексну перевірку та реформу.

Для цього недостатньо просто внесення змін в накази Міністерства оборони України № 232 «Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України» та № 606 «Про Правила носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України». Для впровадження стандартів НАТО необхідно здійснити повне реформування сфери розроблення, впровадження, удосконалення, закупівлі речового

майна, автоматизації системи забезпечення речовим майном, гарантування якості та управління життєвим циклом тощо.

Станом на кінець 2021 року серед основних досягнень щодо становища жінок-військовослужбовців можна визначити таке:

жінки мають право проходити військову службу у Збройних Силах України майже на всіх офіцерських посадах (щодо скасування певних обмежень нині триває активна робота) і на всіх посадах рядового, сержантського та старшинського складу, зокрема й бойових, а також мають доступ до військових звань;

дівчата мають право вступати до військових закладів освіти всіх рівнів, зокрема до військових та військово-морських ліцеїв;

гендерний аспект враховано у 17 відомчих нормативно-правових актах, а також включено до проєкту СОБ на період до 2025 року та впроваджено в механізм проведення інспекційних заходів та перевірок в МОУ і ЗСУ;

створено мережу гендерних радників близько 400 осіб у ЗСУ.

Таким чином, на момент до початку російської агресії проти України у 2022 році склалась ситуація, коли можна було із певністю стверджувати, що завдяки впровадженню принципу гендерної рівності у ЗСУ прослідковується перспектива щодо **покращення якості у виконанні свого обов'язку армії перед суспільством у таких напрямках:**

ефективне забезпечення безпеки різних груп населення (хлопців, чоловіків, дівчат, жінок);

ефективне реагування на різні запити суспільства через побудову репрезентативних ЗС;

своєчасне і ефективне реагування на зміни потреб в секторі безпеки і оборони країни;

забезпечення паритетного ставлення до чоловіків і жінок як професійних військових;

зміцнення паритетної демократії і взаємодії з громадянським суспільством.

ЖІНКИ В ЗСУ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ

Кількість жінок у лавах ЗСУ стрімко зростає, зокрема у складі Сухопутних військ нині їх є 15 тисяч. Ця кількість зросла на дві тисячі протягом двох місяців, повідомила в ефірі Українського радіо радниця з гендерних питань командувача Сухопутних військ Оксана Григор'єва. А на передовій воює близько 5000 жінок. Оксана Григор'єва також розповіла про те, чи буде мобілізація жінок, коли з'явиться жіноча форма і наскільки фізична підготовка в армії відрізняється для воїнів різних статей (за матеріалами <http://www.nrcu.gov.ua/>).

У подальшому ефірі програми «На часі» пані Григор'єва сказала:
Скільки служить українських жінок?

Нині служить 60 тисяч українських жінок, зокрема 40 тисяч у Збройних силах України. До 24 лютого в українській армії кількість жінок складала 16-17%. Після того, як відбулася мобілізація переважно чоловіків, а жінки йшли добровольцями, відсоток жінок від загальної кількості армії зменшився. Наразі це 8%. Водночас у порівнянні з іншими країнами ми можемо набирати у військо до 20% жінок, тож ми маємо гендерну рівність у війську, зазначає Оксана Григор'єва.

Мобілізація жінок буде?

Зараз немає обов'язкової мобілізації жінок, але ми мусимо набирати до війська людей яких професій, які будуть дійсно потрібні для оборони і захисту нашої країни. Тобто аналітики, які займаються кадровими питаннями, дивляться які професії будуть необхідні, кого нам не вистачає і кого треба призвати.

«Мобілізація на цей момент є добровільною, і я думаю, що вона такою і буде. Стосовно конкретних професій ще рано говорити. Ми про це дізнаємося з підзаконних актів, які будуть ухвалені надалі», — наголошує радниця з гендерних питань командувача Сухопутних військ ЗСУ.

Водночас в інших країнах, які воюють, жінки мають відслужити в армії і вони знають, що якщо війна, то вони будуть призвані. Це культура виховання, яку треба починати зі школи, щоб жінка чи чоловік були готові до того, що вони мають захищати свою батьківщину, якщо буде така необхідність.

Про можливість жінок працювати на бойових посадах.

«Коли у 2016-му році ухвалили відповідні закони і дозволили жінкам служити на бойових посадах, то у 2018-му році вже офіційно кожна жінка мала право обіймати будь-яку посаду старшинсько-сержантського складу. Нині на законодавчому рівні немає жодних дискримінаційних проблем. Головне, щоб людина була професіоналом в тій чи іншій сфері», — зауважує Григор'єва.

Також дівчатам дозволили навчатися на тих спеціальностях, які вони вибрали. Тому наші курсантки обирають собі бойову спеціальність і стають професіоналами. І ми через деякий час теж побачимо кадрові зміни, тому що вони будуть здобувати офіцерські звання, зокрема в нас буде чимала кількість генералів. Цей шлях відкритий для жінок.

Оксана Григор'єва додає, що будь-яка силова структура у світі завжди була патріархальною і чоловічою. «Дійсно, у жінок різні фізіологічні можливості та підготовка, тим більше в умовах реальної війни. Крім того, коли чоловіки на фронті втрачають свою посестру, для них це особиста трагедія, їх сильно вибиває з колії. Вони відчують, що це вони зберегли. Тобто це виховання. Однак якщо людина підготовлена і вона в стані виконувати бойове завдання, то тут не має бути заборон. Вона має його виконувати незалежно від статі», — каже радниця з гендерних питань.

Після перемоги в армії залишатимуться.

Війна триває з 2014 року, тож військо було готове до всіх викликів. Крім того, після 24 лютого українське суспільство консолідувалося і дуже багато добровольців прийшли в армію, зокрема жінок.

Нині в Сухопутних військах 15 тисяч жінок, а було 13 тисяч. Ця кількість збільшилася протягом двох місяців, повідомляє Григор'єва. «На початку більшу частину війська забезпечували волонтери, які продовжують робити це й зараз, адже держава забезпечує усім

необхідним на 65%. Крім того, військовослужбовцями стало багато жінок із бізнесу, освіти та інших сфер, які не звикли до військового способу життя, однак вони принесли зміни до армії. І я думаю, що після закінчення війни перемогою чимало жінок залишаться в армії, тому що армія буде сильною, адже ми вже приречені бути кращою армією Європи», — зазначає вона.

Жіноча форма буде 2023 року.

«Нині держава видає чоловічу форму всім. Жіноча форма теж є, але вона забезпечена волонтерами. Тобто це волонтерські проекти, які відшивають її за спонсорські кошти. Зараз на передовій близько 5000 жінок, тож силами волонтерів вони можуть бути забезпечені цією формою. Однак хочеться, щоб у всіх жінок була жіноча форма», — каже радниця з гендерних питань командувача Сухопутних військ ЗСУ. Україна рухається семимильними кроками в напрямку жіночої форми і забезпечення жінок в армії. Міністерство оборони тестує зразки, які надали волонтери, і перша леді опікується цим питанням. І у 2023 році зручна жіноча форма, зокрема білизна, точно буде, запевнила Оксана Григор'єва.

Фізична підготовка має бути однаковою?

Ми будемо рухатися в бік однакових нормативів, і це треба починати зі школи. В країнах-членах НАТО є база нормативів, які ти можеш обрати. Там немає такого, що хлопчики підтягуються, а дівчата роблять віджимання. Кожен здає обрані нормативи. В Україні фізична підготовка в армії адаптована і рухається за стандартами НАТО. Тож потрібно здійснити реформу у школі, щоб дати можливість дітям обирати, які фізичні параметри вони можуть здати і чим вони хочуть займатися.

Перемога України — її квиток до НАТО.

Українське військо вже готове до НАТО. І військові штабквартири НАТО захоплюються нашим військом і кажуть, що скоро ми будемо їх навчати, як воювати в реальних умовах. Безумовно, вступ України до НАТО буде. Але наш квиток — це наша перемога, наголошує Григор'єва.

У плані гендерної рівності треба ще навчати, адже багато хто не знає, що це таке і навіщо воно треба. Основна функція гендерних

радників — допомагати конкретним людям незалежно від статі, тому що можуть бути утиски та дискримінація і чоловіків, і жінок. Зараз, якщо чоловік і жінка знаходяться у війську, то будь-хто з них може піти у відпустку по догляду за дитиною, а раніше це могла зробити лише жінка. Крім того, Стамбульська конвенція — це надзвичайно важливий документ, зокрема щодо подолання насильства в силових структурах. І багато інших країн захоплюються тим, як ми швидко адаптуємося і ухвалюємо реформи. Тож радниця командувача Сухопутних військ впевнена, що з гендерною рівністю все буде гаразд, але навчання треба проводити завжди.

Мета війська з точки зору гендерної рівності на 2023 рік.

Мета — забезпечити підготовку і чоловіків, і жінок так, щоб чоловіки все ж таки зрозуміли і прийняли те, що жінка має такі ж права і можливості, а жінки перестали маніпулювати тим, що вони жінки. Бо деколи гендерна рівність з точки зору жінки це про захист, однак це не так. Має бути розуміння рівних можливостей і прав. Жінка з точки зору поповнення армії — це дуже важливий ресурс. Зараз вже чоловіки в армії розуміють, що це потужний ресурс і його треба використовувати, — каже Григор'єва.

В цьому матеріалі офіційна особа визначила основні тези, які характеризують становище жінок-військовослужбовців під час воєнного стану і бойових дій, а також окреслює коло актуальних проблем, що виявлені в цей період.

Однією із цих проблемних питань є **питання наявності відповідного одягу і білизни** для військовослужбовиць. Наявна ситуація така, що жіночого одягу та білизни просто немає, і **жінкам видавали чоловічу форму**, що спричиняло цілий комплекс незручностей.

Кількість військовослужбовиць в арміях країн-членів НАТО коливається від 0,3% до 20%. У США, наприклад, 17%, у Великій Британії — 11%, в Польщі — 7%, в Данії — 8%, в Естонії — 10% тощо. **У лавах ЗСУ — 9% жінок.** Це понад 70 тисяч військовослужбовиць. Сама кількісна сторона потреби у формі для них вражає.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ІСТОРІЯ ЖІНОЦТВА В ЗСУ.....	8
ЖІНКИ В ЗСУ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ	13
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	25
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про військовий обов'язок і військову службу».....	25
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»	152
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 12 листопада 2014 р. № 607 «Про затвердження структури військового резерву людських ресурсів».....	205
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»	209
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»	243
РОЗПОРЯДЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року»	254
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ від 11.10.2021 № 313 «Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями»	277

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ
від 29.04.2016 № 232 «Про речове забезпечення
військовослужбовців Збройних Сил України та Державної
спеціальної служби транспорту»..... 295

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ
від 20.11.2017 № 606 «Про затвердження Правил носіння
військової форми одягу та знаків розрізнення
військовослужбовцями Збройних Сил України, Державної
спеціальної служби транспорту та ліцеїстами військових
ліцеїв»..... 448

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

ЖІНКИ І ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В УКРАЇНІ

- ІСТОРІЯ ЖІНОЦТВА У ВІЙСЬКУ
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ЗСУ
- СТАНДАРТИ НАТО ТА ІНШИЙ ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД
- ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКОМУ ВІЙСЬКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

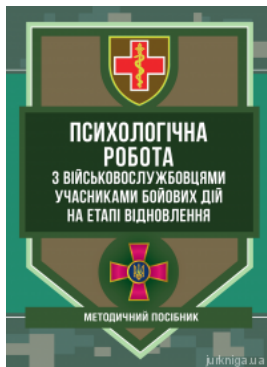
Оригінал-макет підготовлено
ТОВ Видавничий дім «Професіонал»

Підписано до друку 27.03.2023. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 31,75.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 1533

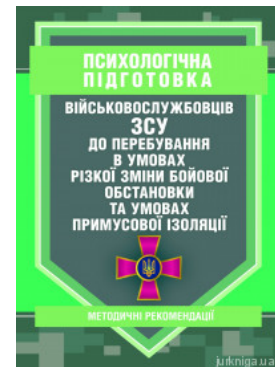
Книги, які можуть вас зацікавити

Психологічна робота з військовослужбовцями -учасниками бойових дій на етапі відновлення

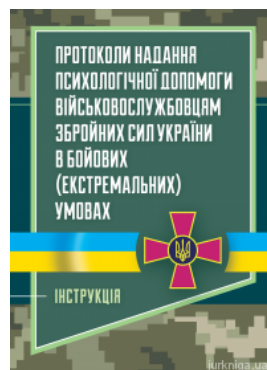
Військове лідерство: компетентність, впевненість, гнучкість. Універсальний навчальний посібник для рейнджерів

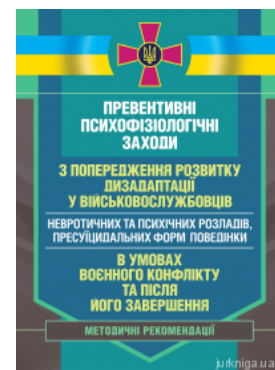
Психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ до перебування в умовах різкої зміни бойової обстановки та умовах примусової ізоляції. Методичні...

Залишитися в живих. Психологія поведінки в екстремальних ситуаціях. Правдиві історії про дивовижну стійкість і випадкову смерть

Протоколи надання психологічної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України в бойових (екстремальних) умовах

Превентивні психофізіологічні заходи з попередження розвитку дезадаптації у військовослужбовців (невротичних та психічних розладів, пресуїцидальних...

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)